Language consultations: electronic database

https://valodaskonsultacijas.lv/en/questions/731

Question

Kā jāveido uzrunas forma no personvārdiem ***Gints, Inguss, Juris, Ingus, Elīna, Skaidrīte***?

Answer

Uzrunājot rakstām un sakām: ***Gint, Ingus, Juri, Ingu, Elīna, Skaidrīte***!

Uzrunājot cilvēkus vai dzīvniekus, lietojams vokatīva locījums. Vienskaitļa vokatīva izteikšanas līdzekļi latviešu valodā ir dažādi.

1. deklinācijas lietvārdiem:
   - vokatīvs ir vienāds ar nominatīvu *draugs!*, *dēls!*, *sniegs!*;
   - vokatīvs ir bez galotnes:
     - lietvārdiem ar izskaņu *-ājs*, *-tājs*, *-ējs*, *-nieks*, *-ums*, *-ēns*, *-iņš: skolotāj! kalēj! skolniek! kaķēn! bērniņ!*,
     - dažiem citiem lietvārdiem: *ābol!*, *ozol!*, *zēn!*. Dažiem lietvārdiem vokatīvā iespējamas paralēlformas: *tēvs! // tēv!*,
     - vokatīvs ir bez galotnes visiem īpašvārdiem*: Kaspar! Gint! Robert Janson!*.

2. deklinācijas lietvārdiem:
   - lietvārdiem ar galotni *-is* vokatīvā ir galotne *-i: kaķi!, gulbi!, Andri!* (formāli tas sakrīt ar akuzatīvu);
   - lietvārdiem ar galotni *-s* vokatīvs ir vai nu vienāds ar nominatīvu, vai bezgalotnes forma: akmens! // akmen!, rudens! // ruden!.
   - Lietvārda *suns* vokatīva forma sakrīt ar nominatīvu: *suns!*;
   - deminutīviem ar izskaņu *-ītis* ir bezgalotnes formas: *kaķīt!, gulbīt!, Kārlīt!*;
   - dažiem lietvārdiem iespējamas paralēlformas: *brāli! // brāl!, tēti! // tēt!, Pēter! // Pēteri!*.

3. deklinācijas lietvārdiem:
   - vokatīvā ir galotne *-u*: *Edžu! Miku! lietu!*.

4. un 5. deklinācijas lietvārdiem:
   - vokatīvs parasti sakrīt ar nominatīvu: *Laura!, liepa!, puika!, zeme!, Liene!*;
   - lietvārdiem ar izskaņām *-iņa*, *-īte* ir bezgalotnes forma: *māsiņ!, Lauriņ!, saulīt!, Dacīt!* ;
   - dažiem lietvārdiem vokatīvā iespējamas paralēlformas: *māsa! //*

mās!, meita! // meit!, ***Līvija! // Līvij!****,* ***Elīna! // Elīn!,*** ***Kristīne! // Kristīn!, Skaidrīte! // Skaidrīt!***.

6. deklinācijas lietvārdiem:

vokatīvs parasti sakrīt ar nominatīvu: *sirds!, klints!*. Tas attiecas arī uz personvārdiem, t.i., uzvārdiem.

Sources

Latviešu valodas rokasgrāmata: Vokatīva lietojums

Latviešu valodas gramatika. Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2015, 355.–356., 357.–366. lpp.

Par vārdu un uzvārdu lietošanu un rakstību latviešu literārajā valodā Latvijas Republikas Valsts valodas centrs. Rīga : Latvijas Republikas Valsts valodas centrs, 1998, 26. lpp.

Kalnača, A. Morfoloģija. *Latviešu valoda*. Red. A. Veisbergs. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2013, 54. lpp.

Ceplīte, B., Ceplītis, L. *Latviešu valodas praktiskā gramatika*. Rīga : Zvaigzne, 1991, 23. lpp.